

e. k. okrajne sodnije in davkarije, se le malokdaj sliši o kakem neredu, še manj pa o hudodelstvih. Tik vasi je postaja Gorenjske železnice, toraj ta kraj ni več tako daleč od „civiliziranega sveta“, kakor je bil še pred malo leti. Dasiravno je vas v ne preširoki dolini v sredi med Savo in Pišeno, ima vendar lepe sprehode po romantičnih dolinah, do planinskih vasi, krasnih, bobnečih slapov itd. Ker smo bili pa vse to že prej ogledali in občudovali, sklenili smo, peljati se v Beljak, nekoliko pa tudi, ker je železna črta od Trbiža do tje jako umetno delo in narejena po lepi Ciljski dolini.

Hlapon prisope ob petih zjutraj iz Ljubljane, postoji v Kranjski gori minuto časa, potem pa sopiha po zelo napeti črti proti Ratečem in vleče toliko težje, kolikor smo mi štirje popotniki vagali. Vreme ni bilo posebno prijazno, vso noč je deževalo in gromelo, pa to nas vendar ni zadrževalo, da ne bi bili se podali na pot; saj vendar ne bo ves dan lilo!

Prvi krasni pogled ti je na tej črti čez 8000 čevljev visoki Mangart, na čegar podnožji sta po tujcih toliko obiskovana Belapeška (Weissenfelska) jezera; Mangart Rateški postaji ravno nasproti kviško kipi in od te postaje je navadna pot proti jezeroma, kakih pet četrt ure dolga. Škoda, da vlak tudi tu le minuto časa stoji, res premalo časa za tako velikansk pogled, kakor se ti tu ponuja; potem gré železna cesta tik gorá zelo na vzdol. Predno te pripelje do Trbiža, vleče te vlak čez dva velikanska mosta; prvi je nad Belopečjo (Weissenfels); v glavi se ti vrtí in mravljinici ti pridejo v hrbtnec, če se ozreš v globočino. Kaj ko bi se vlak tu doli prevrnil? Pa ni se ti bati, še ne zmeni se ne železno zapletje za težo po hrbtu mu derečo. Drug velikanski iz železa vlti most je tik postaje Trbiške čez divji razpck. Strašno je gledati iz te višave v reko spodej se penečo in zaganjajočo se v skalovje, ki se ji je v sredo struge vleglo in jo v teku zadržuje! Strmiš in občuduješ človeško umetnost, ki je to divjo naravo premagavši vsilila ji železno težo, katero zdaj na sebi nositi mora. Vsi popotniki hité k oknam gledat to velikansko delo, a nježnim čutnicam ženskega spóla je to prestrašno in radovedni obrazi se hipoma nazaj v voz skrijejo, zaznamovavši ta pomikljej z bolj ali manj glasnim krikom.

Smo na kolodvoru v Trbižu, ki je tudi prav v strmine pripét; na vseh straneh kipé visoke gore kviško, nekatere obraščene, druge gole. Tù se začne še le pravo umetno železniško delo. Tik bregovja potoka hudournika je vsiljena črta v skalovje; tù velikanski nasipi, tam prekopi skozi razpočeno skalovje, tam zopet predori skozi drobovje skalnatih gričev, a tam, kjer se potok ni dal podjarmiti z nasipom, železen most; vse to na kratkem prostoru ene milje, kajti že pri Vratih smo zopet v nižavi, na mehki zemlji. Spodej pod železno črto se valé Ciljice jezni valovi, srda zeleni zarad tega, ker jih para moč prehití in zadej pušča. Kdor ni še kaj groznega videl, naj se pelje po tej črti; ona kaže na kratki poti vse to, kar se umetnega in strašnega vidi na mnogo daljši cesti čez Semmering.

Pridemo do Vrat. Al kaj? Mar nismo več na slovenski zemlji? „Thörl-Magglern“, kaj je to? Rudolfova železnica je vendar tako pravična slovenski narodnosti, da je po Gorenjskem po vseh postajah dala napraviti memo nemških tudi slovenske napise, kar je gotovo v slovenski deželi, kjer skoro nihče nemški ne ume, potrebno. Tudi tukaj je še slovenska dežela, pa napisi po postajah so vsi le nemški. Dobra misel, katero smo imeli gledé ravnopravnosti o vodstvu Rudolfove železnice, se brž skadí, ko kondukterji na postaji Podklosterski vpijejo le: „Arnoldstein“ in mi po-

molivši glave skozi okno zagledamo zopet le to besedo na zidu postajskega poslopja. Jaz začnem premišljevati bitko osodo slovenskega kmeta, kateri ne zná nemški in se pelje po železnici v Podkloster ali na Vrate. Če ne pozná kraja, kako bo vedel, kdaj je v Podklostru! Naj vpije konduktêr, kolikor hoče: „Arnoldstein“, kmet si bo mislil: „Kaj meni mar? Jaz se peljem v Podkloster!“ Če se na ta način dalje pelje in ima denarno škodo vrh zamude, kdo mu jo povrne? Železnica gotovo ne. (Dal. prih.)

Slovstvene stvari.

Slovensko-nemški slovar in gosp. Levstik.

Pred štirimi leti sem bil v Ljubljanskem bogoslovju, kjer smo vredovali slovensko-nemški slovar; iz več slovarjev naredili smo enega. Imeli smo Zalokarjev slovar, in Miklošičevo, Cafovo in Majerjevo zbirko. Kako smo delo opravili, ne morem govoriti, le toliko se mi dozdeva, da ne prav izvrstno: delali smo vsak po svoji glavi, brez edinostnega načrta. Vredovanje mi je bilo tako dolgočasno, kakor iskanje logaritma ali pa čakanje vlaka na Zidanem mostu. — Kakor se vidi, lahko katero izpregovorim o slovarju in o Levstiku, kar hočem tudi storiti.

Zalokarjev slovar je bil za tisek zelo pripravljen; marsikaj bi se le moralo zbrisati, nekoliko besed pa je manjkalo, katere so se morale nabrati v zgoraj imenovanih zbirkah. Zalokar si je s tem delom pridobil za slovensko literaturo velike zasluge. Kar se tiče Miklošičeve, Cafove, Majerjeve zbirke, rečem, da so le zbirke, pa nič več; ko bi se tudi vse te zbirke natisnile, bil bi slovar nerabljev, ker prepomanjkljiv. V novem slovarju bo Zalokarjev slovar duša, kosti in meso; druge zbirke pa bodo vlasi, koža in nohti.

Predno smo bogoslovci dobili slovar v roke, bil je njegov vrednik Levstik. Pa kako ga je vredoval? Vredoval? Ne, ne, igral se je z njim. V začetku, v sredi ali na koncu slovarja je kako besedo izpulil, obesil ji na rep dolgo rajdo razlaganja; napisal je to razlaganje na listič in ga vteknil v pole. Tako je besede pulil iz slovarja in se je igraje z njimi prekuceval za lastno veselje in kratkočasovanje. Ker se je s slovarjem igral kakor mačka z mišjo, ni nič uredil, ne „ene“ pôle ne.

Kako praktično je pa bilo njegovo razlaganje, vidi se iz besedo „slovo“, katero je razložil. („Nov.“ 1869 štev. 16.)

Slovo gen. — esa n. a) Abschied, Urlaub, slavu, slovu (pravilno: slovo) Mark.; slovo dati, Urlaub geben, Meg.; — vzeti, Urlaub nehmen, gospodarmu je — dal Met. 272., ampak je — vzel sv. pismo Kast.; potle je on — vzel od bratov, Dalm.; — dobiti, verabschiedet werden, Kmet 1.; tisto noč po slovesu; ogr.-sl. sloboda vzeti; slobo vzeti, Abschied nehmen, Kuzm. Apost. dej 18. 21, 20. 1; b) brv.-slov. sloboda licentia Habd. dict., kr. slov. Erlaubniss v izreku: s slovesom, cum venia Meg., sit venia verbo: ta človek ima, s slovesom, garje, Idrija, dol.; — strsl. svoboda, svobota, libertas, v poznejših časih pri Slovanih ob nemških mejah, Abschied: svobodu otb priššidb polučivb, vita seti. Sabbae, dažd svobodu (verabschiede, daj slovó) trapezotvorbu, Joan. Chrys. et aliorum hom. a. 1574 cod. serb. v Mikl. lex. 827, 828; — strvn. Urlaub, licentia, fas; urlaube, permissu Graff 2. 75, 76 son. Urlaub, Erlaubniss: tapisagria heisst Leuskraut mit Urlaub, Ortolph. — — — To še ni popolnoma polovica njegove studije o „slovo“. Vsega nečem prepisati, ker nečem bralcev mučiti.

Kaj se vidi iz vsega tega?

Prvič. — Levstik je popolnoma zmožen za uredovanje slovarja, kar nihče tajiti ne more, ki je zdrave pameti. Da bi bil pa edini Levstik za to zmožen, ta misel je mogla prirasti iz divjaka strankarstva. Ne le duhovni v dolgih suknjah, ampak tudi v kutah bi bili zmožni. Dokazov menda ni treba dr. Zarniku.

Drugič. — Levstik ni slovarja uredoval, in menda tudi ni imel misli, uredovati ga, morebiti se mu je to zdelo predolgočasno in dolgotrajno. Ker ga ni uredoval, ni uredil ne ene pôle; on se je le igral.

Tretjič. — Levstik je slovar uredoval — naj smem rabiti to besedo — nepraktično (kakor smo videli), neprimerno (Miklošičeva misel). — V takem slovarju se ne bi še učenjak razvedel, a kaj še le navadni ljudje (Miklošičeva misel). — Slovnik niso nabrane monografije, ampak so knjige, v katerih se lahko poišče in najde pomen in raba te ali one besede (Miklošičeva misel). — Še Grimmovo velikansko delo ne dopušča etimologiji in oziru na tuje jezike*) toliko prostora (Miklošičeva misel). — Kje bi bil prostor za fraseologijo? (Miklošičevo vprašanje). — Tudi se je na staroslovenščino bolj oziral, kakor bi se smelo (Miklošičeva misel). — Tako je sodil in zavrgel Miklošič Levstikovo uredovanje, gl. „Nov.“ 1869 št. 16.

Četrtič. — Ker Levstik ni ne ene pole uredil — razlage omenjene njegove so pa čisto nepraktične in nerabljive za slovar.

Petič. — Kolikor časa je Levstik imel slovar v rokah, za toliko časa so Slovenci „okradeni“ silno potrebnega slovarja. Pregrešenje na slovenskem slovstvu je, da se je toliko časa pustilo pri Levstiku povaljevanje rokopisov. Napačno so tedaj ravnali možje, ki so vedeli za Levstikovo čudno uredovanje, pa niso skrbeli, da bi se mu bilo delo odvzelo. Škoda časa, škoda slovstva! Zakaj, ko bi bil g. Levstik slovar še dalje tako uredoval, ne bi ga bil uredil tudi z Metuzalemovimi leti. Pa šalo v kraj, sam učeni mož, g. Miklošič je rekel, da je življenje enega človeka prekratko za „tako“ uredovanje, kakoršno je nameraval Levstik, in da bi Levstiku, hotečemu po tem razmerju izdelati celo knjigo, predno bi došel do polovine, moralo od dela pero razvneti se in izgoreti.

Ker Mladoslavenci le silijo Levstika za uredovanje, sklepamo iz vsega dosle rečenega, da jim ni za slovar, ampak le za osebo Levstika. Ko bi jim bilo za slovar in za slovensko slovstvo, nasvetovali bi za urednika moža, ki bi slovar uredil pred sodnim dnem in pa praktično. Dr. Zarnik pravi, da je za vrednika slovenskega slovarja sposoben edini Levstik, da se tedaj mora delo izročiti njemu, pri tem se sklicuje na svoje prijatelje: na Vošnjaka, Jurčiča, Celestina, Šuklja in Levca, da so tudi ti njegovih misli. Trditi, da je „edini“ Levstik zmožen za to delo, je neumno; kdor se količkaj peča s slovenskim slovstvom, vé, da imamo vendar več mož za to sposobnih, ne le v svetovnem, ampak tudi v duhovskem stanu. Jaz vem za učenjaka v redovni obleki, ki slovarja gotovo ne bi slabeje uredil nego Levstik. Če se Zarnik sklicuje na mišljenje svojih prijateljev, je to tako smešno, kakor da bi se jaz sklicaval na svoje črevlje, rekši, da Levstik ni sposoben. Kaj vedó tisti njegovi prijatelji o načinu Levstikovega uredovanja! in ko bi vedeli in bi imeli le nekoliko hrepenenja po brzem dokončanju slovenskega slovarja, morali bi z Zarnikom vred reči:

*) Naj opomnim, da je Levstik slovenskim besedam prideval tudi razlaganje iz romanskih jezikov. Razlaganje ni bilo več podobno slovarju, ampak široko razkoračenim filološki razpravam.

„Le Levstika ne! Ta slovarja ne bi nikdar zgotovil, in če ga bi, ne bi bil za rabo!“

Družba sv. Mohora.

Da se podpira domače slovstvo in se spodbuja delavnost slovenskih pisateljev, razpisuje družba po odborovem sklepu dne 1. avgusta tudi za prihodnje leto sledeča darila:

1. Sto in štirideset gold. za štiri krajše izvirne povesti vsaki po 35 gold.; v obsegu blizo $\frac{1}{2}$ tiskane pôle, in

2. Sto in štirideset gold. za štiri podučne spise raznega zapopadka v obsegu $\frac{1}{2}$ tiskane pôle, vsakemu po 35 gold.

Rokopisi naj se družbinemu tajniku pošljejo vsaj do 10. novembra t. l. Pisateljevo ime z natančnim naznanilom zadnje pošte naj priloži v zapečatenem listu. Darila se bodo izplačala na Vodnikov dan 2. februarja 1875. leta.

V isteji seji so odborniki po tajnikovem poročilu enoglasno sprejeli obširni, pa v vsakem obziru izvrstni rokopis: „Umni kmetovalec“, ki ga je spisal in družbi v natis ponudil po vsej Sloveniji sloveči vodja slovenske kmetijske šole v Gorici in vrednik „Gosp. lista“, gosp. France Povše. Cela knjiga utegne s podobami vred obseči blizo 30 tiskanih pól in bode dovršena v treh letih. Vsako leto zaporedoma izide en zvezek po 10 tiskanih pól. Prvi zvezek je družbenikom namenjen prihodnje leto in obsega: I. Poduk o zemljišči, obnebi in o življenju rastlin. II. Kmetijska orodja in kmetijske stroje (s podobami). III. Kako zemljišče gnojiti.

Drugi zvezek razlaga, kako se rastline sploh pridelujejo in kako posamezni poljski pridelki.

Tretji snopič pa podučuje, kako ravnati s travniki, vrti in gozdi.

Že iz tega površnega zapopadka razvidijo družbeniki, kako ugodna in koristna jim bo knjiga, katero je s posebnim ozirom na razmere naših kmetov in poljedelcev z vse hvale vredno skrbjo uravnal in vredil strokovnjak, kateri kot učitelj poljedelstva slovi med nami.

Ne dvomimo, da bode ravno ta knjiga, ki se bode tiskala in razširjala v 27—28.000 iztisih med naše poštene in marljive kmetovalce, s kmetijskimi šolami vred vzajemno pripomogla, da se zboljša in bolj in bolj razvija umno kmetovalstvo in pospešuje narodno gospodarstvo v mili naši domovini.

Razun tega je družba sv. Mohora za l. 1875 svojim udom namenila sledeče knjige:

1. *Molitvene bukve*, za brate in sestre bratovščine sv. Mohora, spisuje preč. gosp. stolni korar v Mariboru France Kosar.

2. *Kristusovo življenje in smrt*. Drugi del, 3. snop.

3. *Občna zgodovina*. Spisuje g. prof. Josip Staré. Drugi snopič; obsega: Grško in Makedonsko zgodovino do Rimljanov.

4. *Setev in žetev*. Povest za prosto ljudstvo. Spisal g. J. Ogrinec. Slovenskih Večernic XXXIII. zvezek.

5. *Koledar za l. 1876* s popolnim imenikom vseh družbenikov in z raznim podučnim in kratkočasnim berilom.

* Slovensko-nemški slovar, spisal A. Janežič, popravil in pomnožil J. pl. Kleinmayr, je v tiskarnici družbe sv. Mohora ravnokar prišel na svitlo in se dobi v omenjeni tiskarnici ali pa pri raznih knjigarjih mehko vezan za 2 gold. 20 kr.